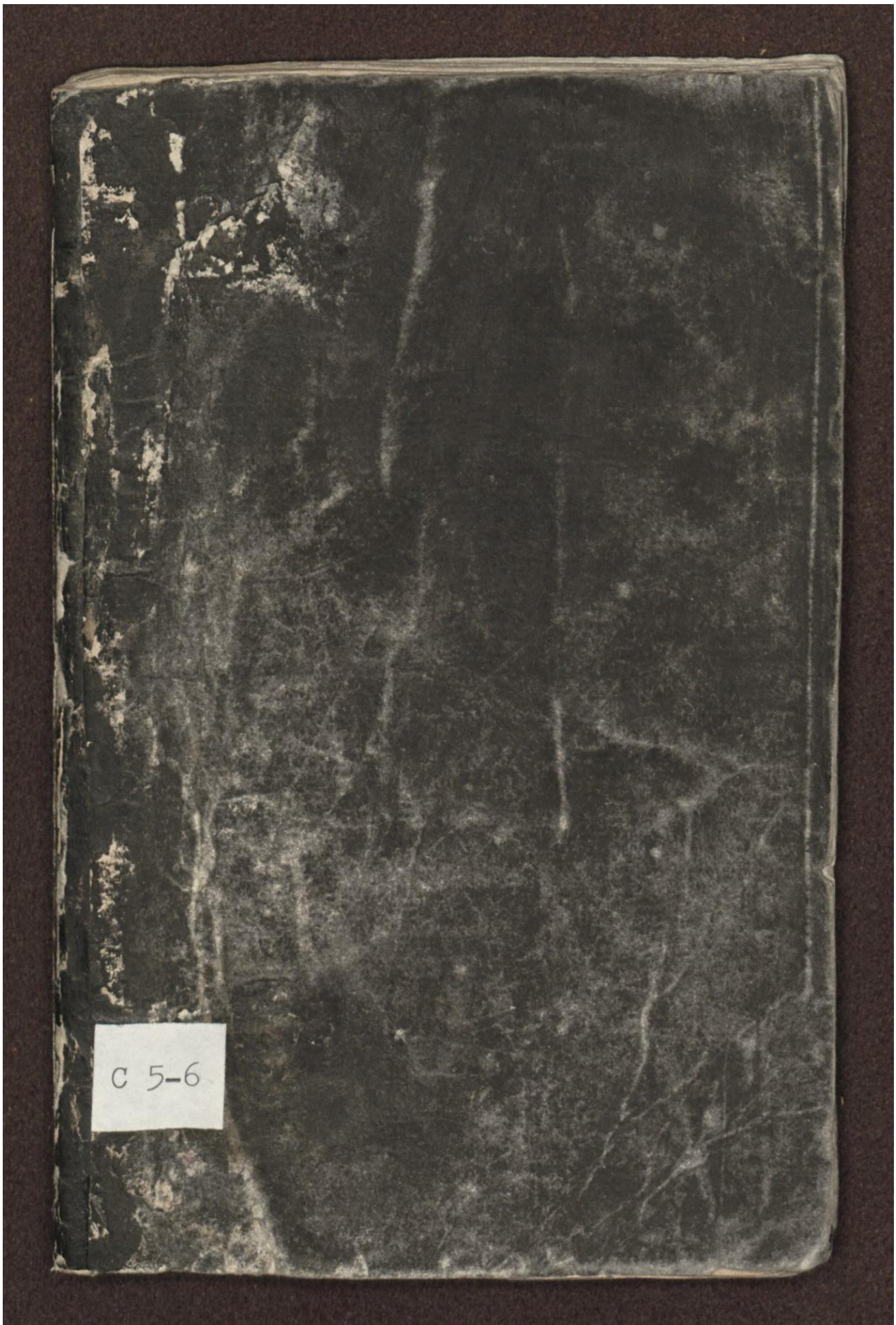

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

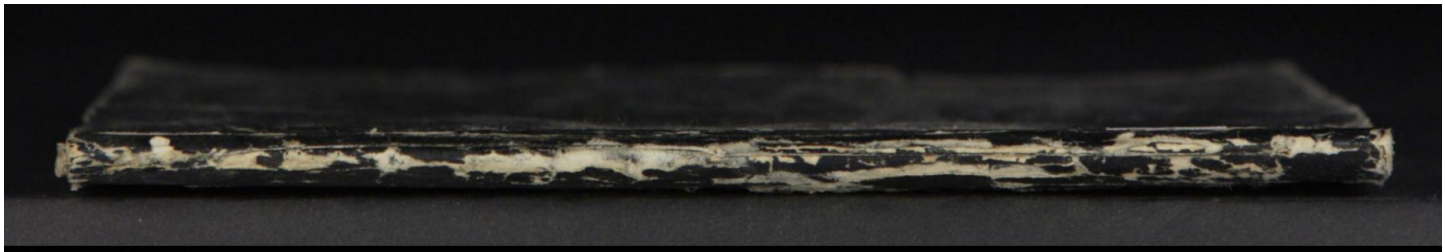

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

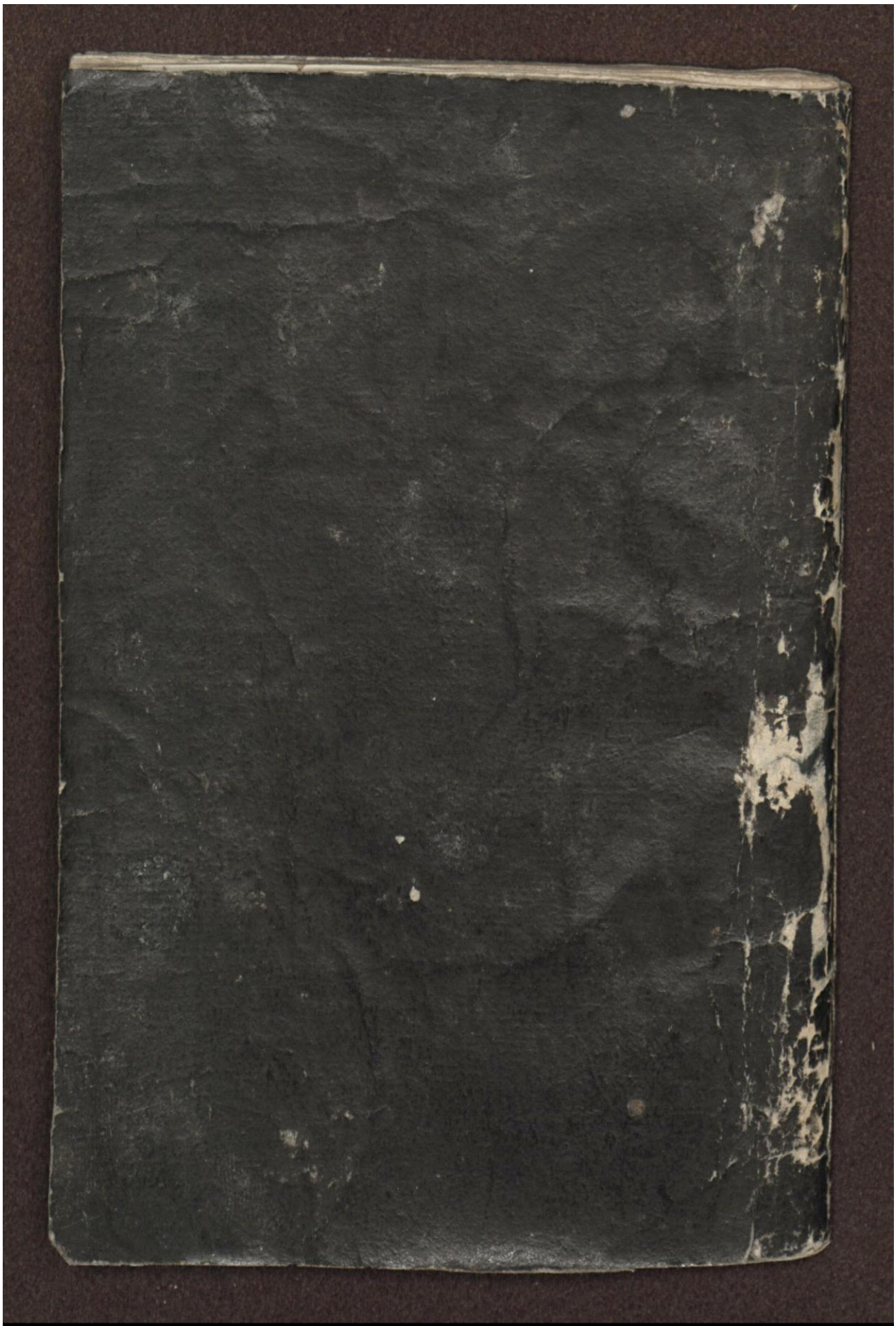

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

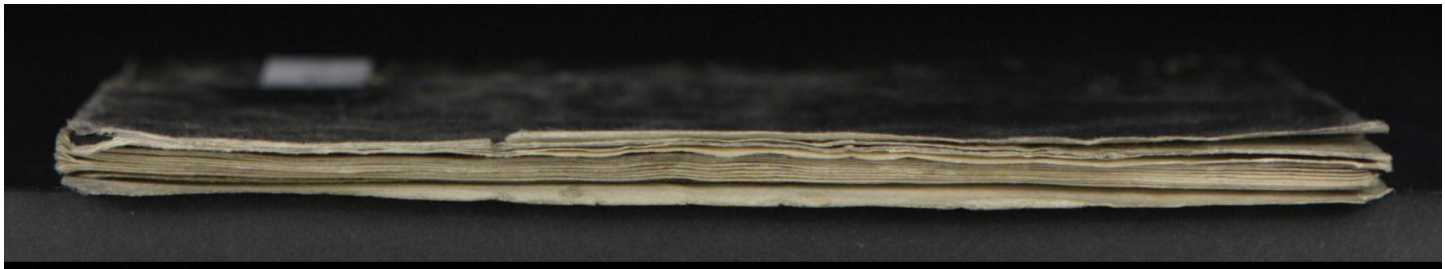

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

N 14

1

En lidē Bog

Om Pestilentzis Nar-
sage/ ffozuaring oc Lage-
dom der emod.

Karen Brahes
Bibliotek

Chzistiern Torchelsen Morsing.

Prented i Københaffn
1552.

1290

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Erlig oc velbyrdig Mand
Johan Friis: Kon: Ma: Cantzeler.
Christiernus Torchilli Morsianus ynsker lycke och
salighed:

Efter thi kare her Cantzeler den euige Gud aff sin gode vilge/haffuer nu hiemmesøgt voss met sit Riss/ Saa ath Pestelentze Regerer och er krafftige mange stedz her vdi Landit/ ath ingen kan vide sig tryg at vere chuor han er eller vandrer/Och samme Kranched er en saa hastig oc farlig Sygdom som icke lader sig lettelige Offuerwindis aff nogen lagedō naar hun haffuer rettelige betagit ith Menniskis Hierte/Icke kunde heller de som vdi Lagedoms kaanst forstād haffue stray tilstede vere eller Raad giffue mange som vdi atskillige Stader paa en tid Befengde vorde: Der faare efter thi ath Gud och min Verdzens øffuerighed haffuer kallit mig til ath Lare oc bruge Lagedoms kaanst her i mit Fader-

mit Faderne Rige/ paa det ieg kunde met Scriffuelse oc gode Raad hielpe och trøste dem der ieg kan icke selff personlige tilstade vere. Da haffuer ieg nu i nogle faa neste forladne dage I huilcke teg efter Tidens lepligħed haffuer verit fri aff anden forhindring som mig efter min Beffalling och Embetz vegne vdi Vniuersitetet paa lagde ere Screffuit denne lille Bog vdi huilcken ieg kortelige oc enfoldige paa Danske befattid haffuer for dem som icke kunde Latine forstaa/ En Lagedoms Regemente eller skick/ efter huilcken huo som sig Regere oc holde vil han skal met Gudz hielp bliffue for vden fare saa megit som Menniskelige ske kan: Tht sender ieg eders kerligħed sam me Bog Icke for nogen merckelig Skenck eller Gaffue: eller ath hun stort kan behoff gøris eder eller nogen anden som Latine forstaar/ Men paa det ath ieg i nogen maade kunde tilkende giffue min ydmyge oc plictige Tieniste oc tacknemeligħed emod eder altid redebon ath vere/ om det i min formue vaare at gøre eder nogit til vilge/ for megen

are och

are oc atskillige velgerninger som i mig aff
eders synderlige oc veluillige fromhed beuist
haffue/ och synderlige siden ieg nu sist hiem
kom aff fremmede Land/ vdi huilcke ieg
haffuer verit och Reyset fra det ene Studi-
um oc til det andet mere end i xviiii Aar paa
det ieg kunde diss ydermere Tiene mit Fa-
derne Land/baade vdi Lagedoms oc i an-
dre Frikaanster som lidet haffuer verit her
bekendt vdi Riget tilforn Oc beder ieg ger-
ne kare her Cantzeler ath i ville icke anse
alleniste denne Bog som er megit ringe vdi
sig selff: ath sende eller skencke saadan en
Herre/men acte denne Catonis sententiam
Epiguum munus ect. Fornemmer ieg ath
denne lille Bog behager eders kerlighed/
Da acter ieg met Gudz hielp i framtiden
ath Scriffue en anden som alle Mand kan
nottig vere for dem som lagedom behoff
gøris och icke kunde Latine forstaa/ eller
komme til dem som i Lagedom forstund
haffue: Vale ex: villa vniuersitatis
Knarderop Decimo Calendas
Octobris Anno Dmi 1546
Dm peste-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Om Pestelentzis Aarsage
eller Begyndelse.

Endog de som ere Vise och forfarne vdi naturlige kaanster søge oc finde noget nar alle Sygdōmers Aarsager/ Alligeuel er Pestelentze en saa vnderlig oc saa forgifftig Siuge/ ath ingen mand kan klarlige vide eller giffue tilkende altid huor aff hun kommer/ Mange andre Siuger komme aff stor Hede/ stor Kuld/ stor Vedske eller stor Tørre. Huilcket som icke kan sigis om Pestelentze: Thi hun kommer stundum om Vinteren/ stundum om Sommeren/ om Vaaren eller om Høsten. Men naar som Pestelentze skal komme eller ey det ved Gud alleniste som alting Skabt haffuer oc Regerer. Thi han haffuer mange Ruis ath straffe sine wlydige Børn met/ Huorfaare Naar som Pestelentze skeer aff Guds vrede och Straff: Da er der inge bedre Raad end ath fly til Gud begarendis naade hielp oc trøst aff hannem/ Ath han vil naadelige vende sin vrede fra voss:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Dog er der offte ret naturlig Sag til huor saare ath Pestelentze skeer mer paa en Sted eller Tid end paa en anden: stundom aff Himmelē/ oc stundom aff de ting som ere aff Elementerne til hobe komme: Aff huilckē aarsage Lucten eller Varit bliffuer saa forgifftigt/ at naar som ith Mennisske drager sin Aande/ Da drager han den forgifftige Luct ind til sit Hierte oc bliffuer der aff forgiffuen oc Befengd: Saa skriffuer Hipocrates: Naar mange oc atskillige Mennisker falde paa en tid vdi lige Siuger Da er Lucten Aarsage til samme Siuger/ Men naar som atskillige Siuger skee paa samme tid Da er Mennisckens Mad: Mick oc andet hans Leffnit skyld der til. Der saare er det megit nøttelight at vide Pestelētzis naturlig Aarsage/ Oc vil ieg giffue her nogle Tegē met saa ord tilkende aff huilcke man maa mercke oc vide at Lucten kan bliffue forgifftig/ oc der aff kommer Pestelentze:

Nogle Tegen aff huilcke Pestelentze pleyer at komme:

Det for-

DEt Første er Naar sō Aarsens fire Tider sō er Vinter/ Vaar/ Sōmer oc Høstē icke haffue den skick sō dē bør at haffue vdi Kuld/ Verme/ Vaat oc Tiurt:

Det andet er Naar som i den Maaned som kaldis October synis mange Stierneskud oc Ild standendis vdi Lucten oc der effter kommer en kaald Sommer:

Det Tredie er/ Naar som Syndē Vær oc Vesten Vær blæse lenge om Høsten.

Det Fierde er Naar som om Høsten ere mange dage mørckt vær och syniss at det vil Regne/ oc Regner dog icke:

Det Femte er Naar det blæser Synden Vær oc er kaalt oc icke Regner.

Det Siette er/ Naar om Nattē er stor kuld oc strax om dagē der effter kōmer stor Hede:

Det Siuēde er Naar sō skeer stor ocmāgfoldig forvandling vdi Været paa en dag:

Det Ottinde er om Solen skin en dag klar. oc den neste dag der effter mørck och om det skeer offte:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Det niende/ Naar som effter Regn kommer stray ith het Solskin/oc der findis mãge smaa Frøer som ere graa paa ryggen/oc haffuer atskillige farffuer vnder Bugen:

Det Tiende Naar der fødis mange Fluer Wyg Wyrer/oc andre slige Dyre som komme aff Raaden ting.

Det Elleffte/Naar der er stor Hunger der som mange folck ere/ oc de ade atskillige ting som deris Nature icke bequemmer

Item der findis oc mange andre Aarsager/som er stor Mandslet oc Krig/stor Suine død/ eller anden brøst: Raaden Kaall: Raaden Hør oc Hamp/ och andre ting som giffue ond Luct fra dem.

Item effterdi at alle Ting som ere aff Elementerne tilhobe komne/ haffue deris Wærilse och Nature aff de Himmilske løb Sol Maane/ och andre Stierner/ Saa er det troligt at de samme Himmelske Ting ere ocsaa offte en Aarsage till at Pestelentze skeer/ Derfaare Scriffue de som ere forfarne vdi Himmelske løb At Solens oc Maanens Eclipsis/ Det er naar de miste deris

Skin/er

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Skin/ er offte Pestelentzis aarsage.

Item Naar Saturnus oc Marskomme tilsammen vdi Jōfruë eller i Tuillinge

Der er ocsaa mange andre sager aff huilcke langt vaare her at Scriffue om/ Dersaare naar mange aff disse Tegen spniss/ Da skal man frycte at Pestelentze vil snarlige kōme/ Oc skicke sig saa der emod at Pestelētze kan icke snarlige faa mact met hannem. Oc skeer det saa at han bliffuer Befengd: Da staar han vel snarligen til at hielpe:

Vi see vel ath mange haande ting brende stray de kastis paa Ilden/ och andre ligge lenge før end de begynde at brende/ oc Somme brēde aldrig ehuor lēge de ligge vdi Ilde.

Saa er det oc ligesaa met Wennisckene at de haffue atskillige Complex oc Nature Sōme haffue megen Vedske i dem/ oc sōme er megē Tørre/ Somme er Kaalde/ oc somme ere hede: Der er ocsaa stundum Forgifft i Luctē aff kuld/ oc stundum aff Hede/ stundum aff Vedske oc stundum aff Tyrcke:

Der faare skal man mercke. at huilcken Wennisckis Complex som kommer offuer

A v ens met

ens met dē Forgifft sō er vdi Luctē de bliffue snarist Befēgde aff Pestelētze/oc de som ere Hede aff Cōplex oc haffue megē wnaturlig Vedskei dē/de ere i stor fare. Men de sō ere Tørre oc kaalde aff Nature de bliffue sieldē Befengde/Men skeer det aff stor Aarsage at de bliffue Befengde/da vndgaa de sielden.

Huorledis ith Menniske skall kēde eller vide at han er Befēgd det kā han mercke aff atskillige Tegen.

DEt Første er Om hā formercker sig at vere Hoffuē vdi sin Røre/Halss eller vnder Armhulerne/eller oc ved ørene/eller paa naagen anden sted:

Det Andet er Om hannē synes at det preger oc stinger alle vegne i hannem.

Det Tredie er Om han formercker stor Hede induortis/oc der til haffue Tørcke oc Tørst. Dog haffuer ieg seet māge som haffue faaet Pestelentze met stor Kuld:

Det Fierde er Naar man synes at ville Suede oc kan dog icke suedis.

Det Femte er Om man begynder snarli-

ge at

ge at faa it suart aandefang:
Det Siette er Om man formercker hoffuit verck Thi der sielden begynnis Pestelentze vden hoffuit verck,

Det Siuende er/stor begering til Søffnymen Somme haffue saa stor Hede oc Forgifft i dem at de kunde inted Soffue:

Det Ottinde er Naar som øyene foruandlis oc skiffte farffue.

Det Niende er/wseduanlig Smag vdi Munden Besk eller sur.

Det Tiende er Om man bliffuer Suar oc wbequem til at røre sig.

Disse ere de almīdeligste Tegē aff huilke man maa kēde om ith Menniske er Befēgd Enddog der findis ocsaa māge andre tegen

Findis der ocsaa Andre Tegen som megit farlige ere naar de syniss.

DEt Første er Om man offte kaster op wseduanlige.

Det Andet er Om mā faar atskillige farffuer i ansictet/besynderlige Blaa eller sorte.

Det Tredie er Om man sueder offte kold Sued.

Det Fierde

Det Fierde er Om nogentz Aande eller andet som naturlige fra Mennisken gaar lucter megit ille.

Det Femte Om Krampe tager nogen offte

Huorledis man skal Beskicke oc berede sig emod Pestelentze naar som Forscreffne Tegen syniss.

SEt Første oc største Raad er Ath giffue sig inderlige til Gud/oc forlige sig først met hannē siden met sin medbroder at han kan vere rede ath følge naar han kallis:

Det Andet er/At fare snarlige langt bort aff den Forgifftige Luct/oc komme icke for snart igen. Det Tredie er Ath man skal vocte sig fra all Offuerflødighz i Mad/oc Drick oc fra wkyskhed/ och alt andet som Mennisken daglige tilkomme.

Det Fierde er ath huilcken som finder sig Besuarit at vere encten met Blod eller anden wbequem Vedske/han skal lade rensse sig oc vddriffue den encten met Aaderladen/

eller

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

eller met Lagedom/effter forstandige mēdz Raad vdi Lagedoms kaanst.

Det Femte er/At dey som icke kan bekomme at fare huort han vil/mey nødis til for atskillige Sager skyld at bliffue tilstade/ Hannē giffuer ieg de Raad som efterfølge

Huorledis man skal holde sig naar Pestelentze Regerer.

Man skal gerne holde sig vdi it Cāmer som høyt er fra Jorden/oc haffuer Vindue paa alle fire sider/som mā kan lade op naar Varet er klart/oc lycke dem naar det er Vklart/Oc er det megit gaat uth haffue altid en liden Lue Ild i Cammeret oc gøre der god Røg inde/om Vinteren met de velluctendis ting der mest varme are/ som er Muscateblommer/Neyliker/Røgelse/Myrrha/ Storax: Ladanum/Maioran/Spica/Origanum/ Laureber/Eneber ect. Om Sommeren met de ting som kaalde ere/som ere Eble/

Parer/

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Parer Quader/Rosē fiole/oc deris vand:

Om Mad Dyck oc anden Tig

Huorledis man skal haffue sig naar Pestelentze Regerer.

Om Mad/skal man vare sig for den som er megit haard/ megit Salt/ Harsk Slimig Sur megit fed/och ade det man best kan faa/som lettelige fortaris/ Waffuer och som icke megen vedske haffuer i sig.

Om Sommeren skal man holde sig aff Mad oc Yter som varme ere/och bruge til sin Mad adicke oc andet som surt er/ och icke bruge mange Ratter.

Om Vinteren skal man mere bruge stegkt end saaden Mad/Om Sōmerē tuert emod Om Dyck/Man skal vel forware sig fra offuerflødig Dyck/Oc om Sōmerē dricke dz sō køler/om Vinterē det som Vermer.

Wen den som er Befengd skal forware sig for Vin/och serdelis for Brende Vin: Thi det drager Forgifftigheden til Hiertet/Dog forbiudis

forbiudis icke at tage Lagedom til sig met Vin/ Men Vin alsomeniste er en Forgifftig ting for dem som Befengde ere.

Om Høffn.

Om Sommeren skal man icke Hoffue forbløt: Thi mange fiare giffue megen Verme fra sig: Item er det ocsaa skadeligt at Hoffue om Dagen/ men huilcken som icke kā foruare sig for Middags Høffn han maa side offuer ende oc soffue en liden stund det er ocsaa ont ath Vaage for megit: Item skeer det saa ath man Sueder vdi Høffnen eller om Natten: Da skal man vel stryge Sueden aff sig met ith rent klade

Om Bad

Det er farligt at Bade naar Pestelē tze Regerer Men huo sō er megit van der til han maa Bade en liden stund och icke vdi stoer Hede / Och naar man gaar vdi Bad da er det gaat ath tage til sig ith quintin Teragelse

Teragelse met en sked fuld Vin om Vinteren/Eller met Rosen vand om Sommeren och skal man ingen tid Bade met en fuld Maffue/men naar Maden er naaget nær fortærit:

Preseruatiua eller Iegedom met Huilcke man skal Beuare sig emod Pestelentzis Forgifftighed.

DEt Første/Man skal foruare sig vel for ond Luct altid oc serdelis om Morgenen at han gaar icke fasteudis wd.

Item Ath man icke heller gaar wd før end Solen er høyt oppe/om mandz leylighz det tilstæder/ Oc skal man holde sig inde naar Værit er wklart:

Item den som icke Raader sig selff/men nødis til at gaa wd for sin Befallings skyld Han skal før end han gaar wd tage naagen god velluctendis ædicke vdi sin Haand och dricke der aff iiij eller fem taare/oc stryge sit Ansict och henderne paa handlederne/och i

Næse

Naſe bozene met det ſom igen bliffuer.

Item Tho Rude oc Saluie i rent Vand oc ſtrø der ſiden lidet Salt oc Roſen adicke eller anden adicke paa oc iij eller fire nøde Karne vel rene giozde/ det ſkal man tage til ſig føz end han gaar wd i Lucten.

Item Tag Malurt oc Rude oc ſiud dem vdi ſterck adicke vnder luct ſaad vel i en ſtund/ Siden klar det aff och dzick det aff iiit. eller fem thaare/ oc Luckte der til och ſtryg dig met noget der aff ſom fozſcreffuit er:

Item Tag en Huideløgz klo om Mozgenen met lidet Vin om man er icke Befegd

Item tag v eller ſex Nødkerne/ ith Figen/ oc Rude met lidet Salt.

Item Tag ii gange om Vgen it halfft quintin god Teragelſe eller Pytridatum om Sommeren met en ſkedfuld Roſen Vand om Vinteren met Vin:

Item Naar man vil gaa vd i Lucten eller iblant Faalck/ ſkal man tage oc holde i ſin Mund ith lidet ſticke Sedefer/ Angelica/ Gentiana/ Lauerber eller Eneber.

Item Huo ſom tager Peſtelentze Piller

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

vii eller viii huer dag/eller it quintin en tid om Ogen/ Han skal neppelige Befengis aff Pestelentze om han der til skicker sig sō forscriffuit staar

Item Tag Boli armeni beredt som efterfølger/ith quintin Vin det som klart gaar oc velluctendis er/ En vntze Rosen Vand eller it/rør det tilhobe oc giff den ath dricke som Befengd er kaster han det op/da skall han spøle sin Mund/oc tage anden gong sō forscreffuit staar/ Disligest Tredie gang och kaster han det Tredie gong op/da giff hannem naaget aff de andre Lagedomme som forscreffuit staar/eller som her effter kō mer Dette bruger ieg mest / och haffue der mange saait Hielp aff.

Bolum armenum oc Terram sygillatam pleyer man saa at Berede/stød det til Pulver oc tho det vel i Malmersi eller i anden god Vin/i Rosen vand/ Buglosse vand/ Sure vand eller i Malurte vand eller vdi huilcket man kan faa her aff/ Siden lad det tørris vel/oc gør som sagt er iii eller iiii gonge/Siden stød det oc benar det vel/ Och

huo

huo som vil bruge det allene/ Er han hed aff Nature Da skal han tage ith quintin der aff met adicke/Rosen vand eller Sure vand oc lidet Vin/ Er han kaald met Vin allene

Item skal man vide ath ingen ting er bedre for Pestelentze end Bolus Armen. och Terra sygillata/kunde man faa aff det beste/Men Turcken haffuer nu vnder sig de Land som det beste findis vdi/thi faa vi sielden det som ret gaat er / wden det kommer fra naagen Tro Mand aff Venedi som haffuer selff hent det/eller ladet det hente forvden svig.

Disse Raad haffuer ieg Screffuit for den mentge Mand/ oc som huer mand kan lettelig faa/Men her effter følge andre sticke for dem som icke ville lade dem nøge met det som huer mand kan met en ringe ting eller Bekaastning bekomme/ och vil ieg Scriffue de Lægedomme som man kan bruge baade til en Forvaring ath han kan icke bliffue Besengd/ Och Disligest om han bliffuer Besengd at bortdrisfue den Forgifft om mueligt er.

Det fø:ste som Maximilians Keysere pleyde at bruge: Tag ith nygiort agh/gø: ith lidet hul der offuen vdi oc lad det huide løbe wd Siden fyld aggit fult aff Saffran oc løck det igen/ oc lad det stegis langsomt til skalen bliffuer so:tactig. Siden stød det smaat vdi en Mo:tere/ oc der met saa meget huit Senip som aggit veyer.

Der Effter tag Diptanū To:mentillam ii quintin aff huert Nucis vomice it quinten stød huert serdelis/oc siden menge det til hobe/ Der nest tag Angelica Rod/Pinpinella Sedepher/Camphora/ god Teragelse lige megit aff huert/Saa at det veyer tilhobe lige saa megit som det her fo:screffuit staar/ och siude det altsammen tilhobe vel ii stunder oc lad det siden vdi it rent kar och lad det staa det som kaalt er: Saa duer det ath fo:uaret langtid/Her aff tager ith Menniske som karsk er saa megit som en Hasel Nød er met Vin/ han bliffuer fri fo: Pestelentze den dag/Me den som Besengd er skal tage it quintin der aff met Vin Rosen vand eller andet vand som fo:screffuit staar/beblendet met adicke:

Item

Jtē Tag Aloes en Vntze/Myrrha Saphran ii quintin aff huert Agarici præparati/ Reubarbari electi ii quintin aff huert Sandel rød oc gul/Røde Rosen/Rød Coral it quintin aff huert/Diptan/Gentian/ Sedefer/ Tormentille/ith quintin aff huert.
Her aff skal gøris Piller met Syrupo Acetositatis Citri saa store at iii aff dem veye ith quintin/Aff disse Piller skal man tage en om Afftenen naar han vil gaa til seng/ till en Beuaring mod Pestelentze/ oc den som er Besengd skal tage iii aff dem met det snariste.

Jtem Tag Aloes puluerizerit iii quintin/Myrrha/Saffran oc Mastix it quintin aff huert/gør smaa Piller met Syropo Aceto Citri eller de Limonibus eller met Vin.
Her aff skal man tage vii eller viii huer dag naar som Pestelētze Regerer/oc den som Besengd er/ith quintin met det snariste/ Dette er megit gaat Thi Aloe vdrager al vnaturlig vedske/Saphran styrcker hiertet/ oc gør gaat Blod/Myrrha renser Hoffuedz oc beuar det gantske Legeme/at inted skall

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

der vdi forfults/ Mastix Renser Mauffuen aff all stimmighed.

Item Tag Bolt Armeni ii quintin/ Terra sygillata rød Coral ith quintin/ Barckin aff Citro/ Sedefer/ Saffran ith halfft quintin/ Rosen Sucker aff røde Rosen vi vntzer / Syrupis Acetost Citri ɣ vntzer/ Aff alle disse ting velstøtte och tilhobe mengde skall man tage ith quintin om Morgenen til en forvaring met Vin eller Rosen vand/ eller for sig selff/ och den som Besengd er skal straxs tage ith quintin der aff/och ith quintin god Tragelse/och menge det met Scabiose vand/ Sure vand eller Rosen vand/och straxs legge sig i Sengen at han kan suedis.

Item skal man vide at det er icke gaat ath bruge altid en Lagedom. Thi at naar Naturen Venyess der til/ Da bruger Naturen det som Mad oc icke som nogen Lagedom/ Der faare skal man bruge stundom det ene/oc stundom det andet.

For dem som Besengde vorde

Huilcken

Vuilken som aff de Tegē som forscreffne staa fornemmer sig Befengd ath vere/ han skal met det allerførste begere hielp och trøst aff Gud i Himerige/ och søge siden Raad met det snariste/ Før end Pestelētzis Forgifft slar til hiertet:

Thi naar som Hiertet bliffuer met Forgifft Begrebet / da hielper Lægedoms kaanst intet / Men naar som ith Menniske er sterckt aff Nature / och Forgifftigheden er icke saare krafftig/ da driffuer Naturen det onde fra Hiertet / och wd paa nogen andensted/ och der voxer en Heffuelse eller Byld / Och naar som det brøster da vddriffuis Forgifften/ och mange bliffue helbrede igen der aff / Och de som Befengde bliffue och faa ingensted Heffuelse de ere i større fare:

Her faare skal den som Befengd er met det snariste tage til sig nogen Lægedō som god er mod Pestelentze/ oc lade sin Aare sla/ det snariste det ske kan/ om han er Bequem der til

dir er

det er alsombeste Raad der faare snarlige at lade sin aare sla som forscreffuit staar:

Huilcke Aare man skal lade sla

EN mand Hoffuen i Halsen eller der offuen faare / da skall man lade sla hoffuit Aaren offuen i albukrogen eller mellem tømmel fingeren oc pege fingeren/it fingers bret neden faare.

Item er Heffuelsen vnder Armhulen da sla Medianen eller en grein aff hinde mellem pegefingeren oc den lange finger.

Item er Heffuelsen neden paa Siden eller der hoss da skal man slaleffuer aaderen eller Basilicam/eller en grein aff den vid den lille finger.

Item huilcken som fryeter sig at haffue Pestelentze oc haffuer dog ingen visse tegen Han skal sla sin Mediane/oc er det om Vaaren eller om Sommeren da skal han lade sig paa den høgre Side/oc om Vinteren paa den venstre side.

Item skal

Item skal man acte i Aaderslaen/at man drager det forgiffttige Blod fra Hiertet/och icke til Der saare huo som er hoffuet vdi Røyen oc lader nogen sig Aaderslaa paa Armene han kommer vdi stor fare:

Item huilcken som er hoffuen i Røyen eller der neden saare/ han skal lade slaa den Aare som heder Saphena och er naden vid anckel koden inden paa Foden.

Item er der Heffuelse vden paa Laarit/ eller paa Benet/ da skal man lade slaa den Aare som heder Scheatica vden paa Foden vid anckel koden.

For dem som icke mue eller taare lade deris Aare slaa.

Hvo som icke vil lade sine Aarer slaa/han skal lade sig kaappe sette/Oc burde hannem at slaa Hoffuit Aaren/ da skal han lade sette Kaapper paa Ryggen/ vid Halsen burde hanne at slaa Medianen eller Leffuer Aaren Da

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

skal man sette kaapper mellem Skulderne/ Hurde hannem ath sla paa Fødderne da skal Kaapperne settis paa Lenden=

Item den som er Besengd skal icke Hoffue før end han lader sin Aare sla/ om det ske skal/ och icke heller soffue effter før end sex Time ere forgongne/ Och skall han stray der effter tage naaget aff de Lagedomme som forscreffne staa/ om han haffuer icke taget dem tilforn.

Item Enddog mange bliffue rid liffuit som Besengde ere/ oc ingen Lagedom tage/ Det skeer aff slompe lycke/ oc sterck Nature/ och de friste Gud som kunde saa Raad forsaadanne Siuger och andre flere/ och forsmaa ath søge om Raad i tide.

At vdrydde Pestelentzis forgifft met Sued:

TAg Ingefer en vntze/ Sucker kandi halff anden vntze/ Campher en halff vntze. stød huer serdelis och siden tilhobe/ at det bliffuer saare smaat och forgiare

och foruare det vel i ith glaff tilluct

Och naar ith Menniske er Befengd da skal han tage til sig ith quintin aff samme Puluer met naaget Vin / beblandet met Sure vand eller Rosen vand / oc haffuer han icke stor Hede / da skal han tage det til sig met lidet Teragelse eller Mitridatum och legge sig saa i sengen ath Suede vdi viii: eller ix Time och inted soffue vnder dess.

Item Smaa Børn skal man giffue ith halff quintin / Och skall man altid stryge Sueden aff sig met eth rent Klæde / och vare sig vel for Lucten den dag och nogen tid der effter.

❀ Item ith halfft quintin Paradis Korn er ocsaa gaat der til.

Item Sueder man icke her aff / da skal der leggis en varm Tegelsten til hans Føder: Item naar han haffuer Suedt som forscreffuit staar / da skal han staa op och holde sig wdaff Lucten / Och om ii eller iii stunder

tü ſtunder der effter ſkal hany ade en fføye tig oc holde ſig aff Dzick det meſte hany kan:

Huorledis den ſom Sekengd er ſkal holde ſig met Wad Dzick oc anden del:

Den ſiugis Wad ſkal vere Wandel milck Gzød eller Velling aff Byggryn/ eller Suede Wel ſaaden met lidz adicke vdi Saadet aff vnge Høner er oc gaat/Och ſkal man icke altid bzuge en haande Wad men foz andze den.

Oc huo ſom løſt haffuer til kød han ſkal bzuge adicke der til eller Oſen aff Sure och ſiude det der met ſaa lenge at kødet gaar fra Benene/oc ſiden ſkal man trycke Oſen aff ſãme kød oc giffue den Siuge den at dzicke.

Item ſtray ſom den Siuge fornemmer Hede vid Hiertet eller i Bzyſtet/da ſkal han tage tth rent Linklade oc døppe det vdi Roſen vand ſom er vdi kaſt Puluer aff Rød Sandel Tra/oc legge det klade paa Bzyſtet eller

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

stet eller han skal dricke en Drick aff Fiol/ Syrup/ eller Syrup aff Endiuie blendet m3 Sure vand/ Borass vand / eller Endiuie vand/ oc det skal man offte bruge.

Item tag Sure vand/ ith halfft pund Endiuie/ Portulace och Rosen vand iii vntzer aff huert/ adicke iii vntzer eller Dsē aff Granate able huo den kan faa iii vntzer/ Sucker i pund/ Cāpher ii quintin/ gør der en Drick aff/ och lad den Siuge dricke offte der aff/ Det køler vel oc styrcker hiertet oc vddriffuer forgifften/ dog skal han tage nogen Lagedom tilforn.

Item Den første dag som man bliffuer Besengd/ skal han holdis aff Søffn vdi xviii stunder/ oc der effter maa han Soffue sin naturlige søffn.

Den Siugis Drick skal vere Syguand blendet met Sure vand eller adicke/ oc naar det vand studis/ skal man tage it stort sticke bret guld (huo det haffuer) oc gløde det offte oc slicke det i vandet.

Item forneminer den Siuge kuld/ da skal samme Syguand mengis met lidet Vin

Item

Jtem skal man ocsaa gnide den Sul-
gis Fød̃er neden vnder met Salt och adic-
ke iii eller iiii gange huer dag/Oc skal man
offte stryge Sueden inden aff hans hender
met ith rent klade / Och stundom hans
ganske Kraap skal tørris met saadanne lin-
klade varme giorde:

Jtem skal man ocsaa iii eller iiii dage
til lige giffue hannem aff de forscreffne La-
gedõme/stundõ det ene/oc stundom det andz

Om Hefftuelse eller Pestelentze Bylle:

Naar man fornemer Hefftuel
se da skal han stray legge
der naagit plaster paa/ ath
dz kan moess/oc dritfuer vd
oc man skal icke tøffue saa
lenge til det begynder at blødniss aff sig selff
oc der gaar hul paa / Men bruge stray disse
efterscreffne Raad:

Tag Blommen aff it ag/oc rør den vel
met Salt oc lag den paa / oc forny det huer
time Jtem stød en huid Lilye Rod:

Jtem tag

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

Item Tag figen oc Rusin som gode are
en halff vntze aff huert/ stød dem/ och tag
siden til met Salpeyter/ stød ith halff quin-
tin gør der ith Plaster aff met Kommel
blomme Olye/ oc lag det varmt paa:

Item stød Pylde Blad met Senip:

Item it Kaalblad varmt giort och tit
paa lagt/ det oplader ocsaa:

Item Rude støt oc paalagt:

Item lag Surdey met Olye paa.

Item gør en Grød aff Huedemel oc Hun-
ning oc stød en stegt Løg oc kom der vdi saa
lag det paa/ det haffuer ieg tit forsøgt/

Itē gør ith Plaster aff Surdey Sort Sebe
Senip/ wsluct Kalck/ figē/ Calcāto puluer
aff blaa Lilye rod/ eller gāle Møde karne til-
hobe støtte.

Kan dette forscreffne icke hielpe til at drage
dz vd/ da skal man hugge hul paa Bullē mz
it aare Jern eller mz it gloēdis Jern obne dz
oc siden sette kaapper der paa/ oc lade dē for
gifft vddragis Oc naar mā tager kaapperne
igē/ da skal man tho Saaret met salt Vand
som er luncket/ oc det gøre offte.

Item Tag

Jtem Tagen Hane oc plaacke alle Fiæ-
rene aff hannem hoff rompen/oc ſat hans ba
re Artz paa Hullen/oc holt for hans Neb at
hans aande gaar icke der wd/men neden wd
holt den ſaa paa en halff ſtund/ Da drager
han forgifften til ſig och dør / Siden ſkall
man lige ſaa legge en anden Hane paa och
icke lade aff før end pyttiti ere paalagde/ oc
dø de/da er det gaat Tegen/ Dø de icke/
da er det ſtor fare paa ferde.

Jtem det er ocſaa megit gaat at holde
Egle til Hulden oc lade dem vddrage den
forgifft aff Hulden.

Jtem den ſom Hefengd vorder oc kom-
mer til paſſigen/han ſkal icke komme iblant
Folck før end Hulden bliffuer vel tillagt
igen ath han ſkal icke forgiffue andre/
at de bliffue ocſaa befengde
aff hannem.

Prented i den Kongelige Stad Kø-
benhaffn hoff hanff Vingaardt
Aar effter Gudz byrd.
1552.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

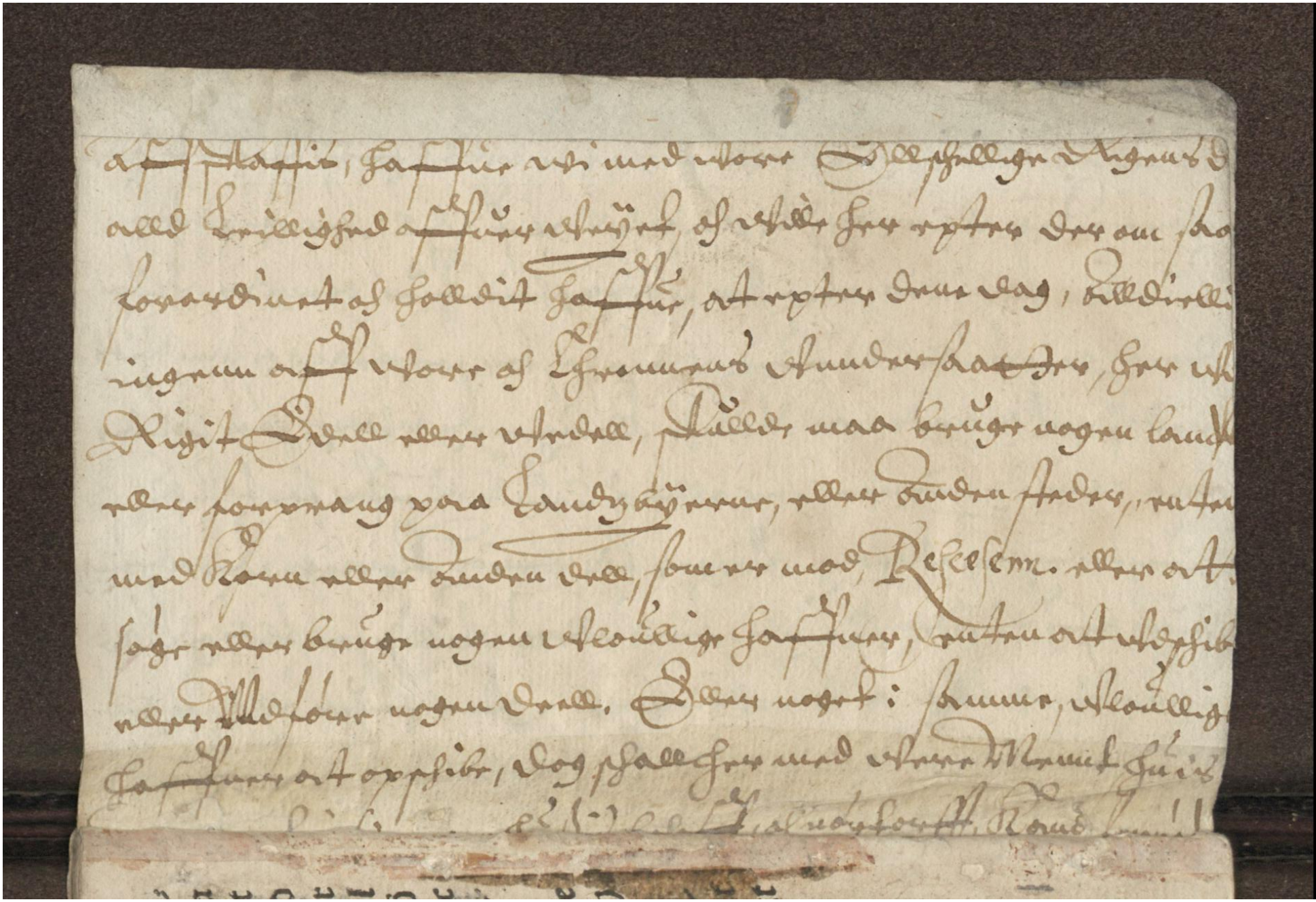

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C. 5-6

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6

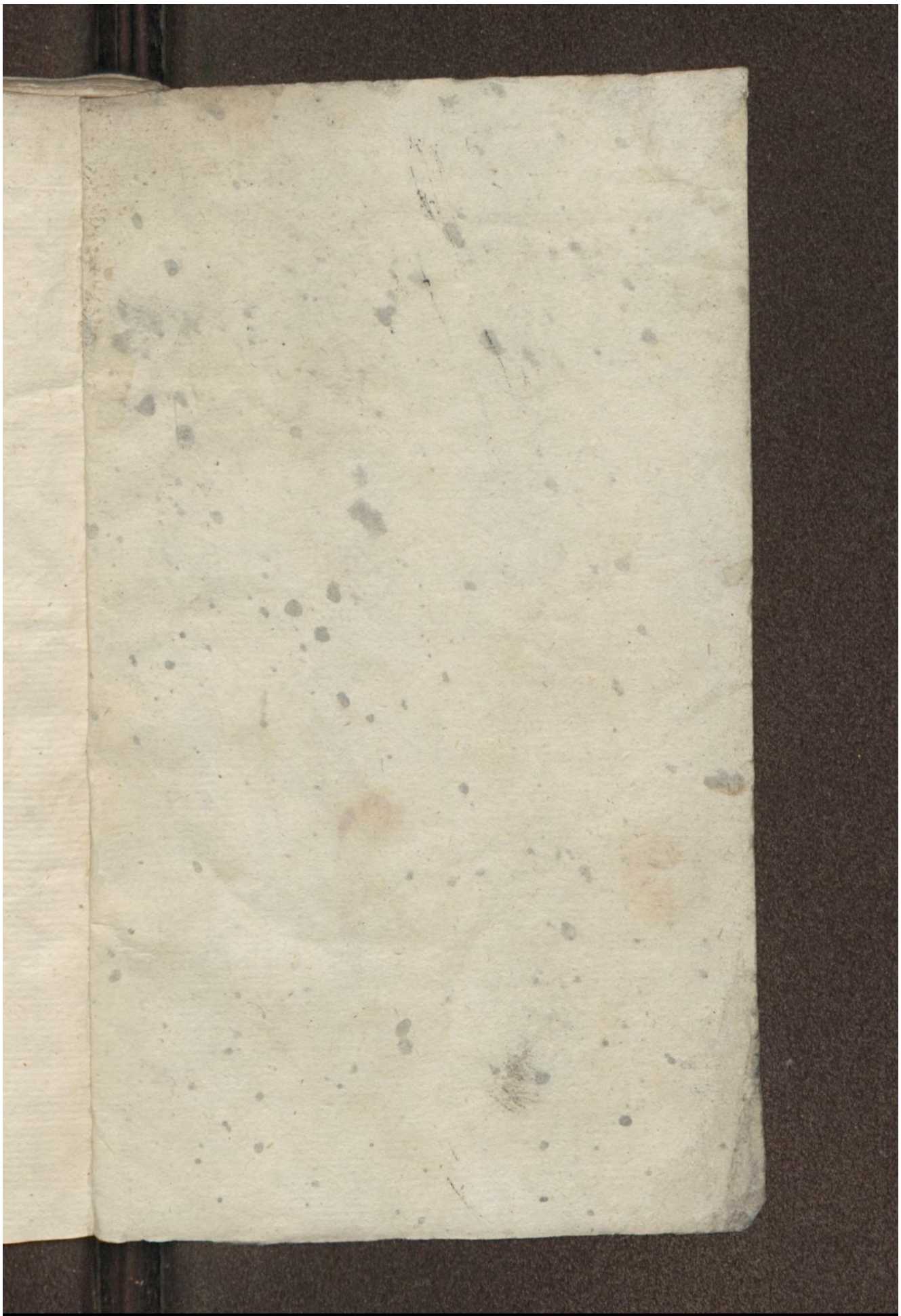

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Karen Brahe's Library, Roskilde.
Opstillet i Karen Brahes Bibliotek C.5-6